

CRNA GORA

**ODGOVORI NA PITANJA STRANA UGOVORNICA
ZAJEDNIČKE KONVENCIJE
NA**

**PETI NACIONALNI IZVJEŠTAJ O IMPLEMENTACIJI OBAVEZA KOJE PROISTIČU IZ ZAJEDNIČKE
KONVENCIJE O SIGURNOSTI UPRAVLJANJA ISTROŠENIM GORIVOM I SIGURNOSTI
UPRAVLJANJA RADIOAKTIVNIM OTPADOM**

PODGORICA, JANUAR 2025. GODINE

Br.	STRANA UGOVORNI CA	ČLAN	ODJELJAK/S TR.	PITANJE	ODGOVOR
1.	Portugalija	Član 28	Odjeljak 1.1	<p>U izveštaju se navodi da je „da u Crnoj Gori postoji u praksi dobra organizovanost kada se otkrije izvor bez vlasnika, međutim, potrebno je u tom dijelu unaprijediti sistem i formalizovati ga uspostavljanjem zvaničnog Tima za otkrivanje izvora bez vlasnika.“</p> <p>Možete li molim vas da podijelite trenutni status ove inicijative i kada se očekuje njen završetak?"</p>	<p>Tim za otkrivanje izvora bez vlasnika biće uspostavljen nakon donošenja Pravilnika o načinu prepoznavanja radioaktivnog izvora i/ili nuklearnog materijala bez vlasnika i radnjama koje se preduzimaju u slučaju otkrivanja, kao i o mogućim vanrednim situacijama izlaganja koje mogu nastati, koji će se donijeti do drugog kvartala 2027. godine, na osnovu člana 172 stav 3 Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list Crne Gore", br. 049/24 od 29.05.2024. godine).</p>
2.	Portugalija	Član 32	Odjeljak 3.3	<p>U izveštaju se navodi da će sadašnja Strategija upravljanja radioaktivnim otpadom, prvobitno planirana za 2017-2021, ostati na snazi dok se ne pripremi novi dokument. Da li biste mogli da podelite bilo kakav razvoj događaja i vremenski okvir za ažuriranje ove Strategije?</p>	<p>U toku je sprovođenje javne nabavke Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za izradu Finalne (ex post) evaluacije Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021. s Akcionim planom za period 2017-2021. godina, koju je Vlada Crne Gore donijela 29. decembra 2016. godine. Cilj evaluacije jeste analiza efekata i uspješnosti sprovođenja navedene strategije. Evaluacijom će se dobiti podaci da li su i do kog stepena definisani ciljevi postignuti, i ako nisu na koji način ih predvidjeti budućim strateškim dokumentom. Zatim, koji su to faktori koji su najviše doprinijeli postizanju ciljeva, i da li rezultat sprovođenja strategije dovodi do unapređenja stanja u ovoj oblasti.</p>

					<p>Rezultate evaluacije koristiće Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za potrebe izrade Strategije o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti (član 16) i Programa upravljanja radioaktivnim otpadom (član 17) na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list Crne Gore", br. 049/24 od 29.05.2024. godine).</p> <p>Shodno odredbi člana 17 Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti Program upravljanja radioaktivnim otpadom se izrađuje za period od 10 godina u skladu sa principima upravljanja radioaktivnim otpadom i međunarodnim standardima koje donosi Međunarodna agencija za atomsku energiju i Međunarodna komisija za zaštitu od zračenja. Takođe, novi Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti propisao je članom 17 sadržaj Programa upravljanja radioaktivnim otpadom.</p> <p>Osim navedenog, u toku je i postupak sprovođenja javne nabavke za izradu dokumenta – „Analiza o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“, koji će biti osnova za budući programski okvir o upravljanju radioaktivnim otpadom.</p> <p>Nakon izrađene Analize, najprihvatljivije opcije o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom, biće predmet novog Programa upravljanja radioaktivnim otpadom, dok će Odluka o potrebi izrade strateške procjene uticaja na životnu sredinu biti blagovremeno donijeta, u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>sredinu ("Službeni list RCG", br. 80/05, Službeni list CG", br. 73/10, 40/11 i 09/11, 52/16, 84/24).</p> <p>Donošenje Strategije o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti i Programa upravljanja radioaktivnim otpadom predviđeno je do III kvartala 2027. godine.</p> <p>Navedena dva dokumenta biće odvojena, u poređenju sa sadašnjom Strategijom koja je obuhvatila obje teme.</p>
3.	EURATOM	Član 32	Odjeljak D	<p>Da li biste mogli da elaborirate o cilju planirane Analize o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom, prije usvajanja novog strateškog okvira?</p>	<p>Da bi se izradio Program upravljanja radioaktivnim otpadom neophodno je izraditi dokument - Analizu o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom, koja je preduslov za dalje strateško planiranje u ovoj oblasti.</p> <p>Analiza osim razmatranja svih tehničkih opcija (ponovna upotreba, recikliranje, izvor, skladištenje, odlaganje i dr.) treba da prikaže i finansijski iskaz za svaku opciju ponaosob. Zato je važno da Analiza predloži praktične tehničke opcije pomoću kojih se one mogu uzeti u obzir u procesu donošenja odluka, uvodeći matricu iskazanih finansijskih vrijednosti, kako bi se osiguralo transparentno i sistematsko razmatranje vrijednosti u odabiru budućeg programskog okvira upravljanja radioaktivnim otpadom u Crnoj Gori, koji bi dao i vremenske okvire planiranih aktivnosti. Osim toga, potrebno je opisati i potrebne ljudske kapacitete, neophodne za sprovođenje bilo koje opcije, kao i njihovo kontinuirano osposobljavanje i neophodno je obuhvatiti razvoj i buduća naučna istraživanja iz ove oblasti, što je jedan od uslova iz Direktive Savjeta 2011/70/EURATOM od 19. jula o uspostavljanju okvira Zajednice za</p>

					odgovorno i sigurno upravljanje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom. U tom smislu istraživanja potrebno je dati smjernice, koja istraživanja, u kojim rokovima, sa kojim resursima i sa kojim sredstvima.
4.	EURATOM	Član 22	Odjeljak F	Kako ste se pozabavili činjenicom da na Javnom oglasu nije bilo prijava za tri mjesta za posao inspektora za zaštitu od zračenja? Koje su protivmjere preduzete?	<p>Skupština Crne Gore je na sjednici održanoj 30. avgusta 2024. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona kojima su propisane odredbe o inspekcijskom nadzoru ("Službeni list Crne Gore", br. 084/24 od 06.09.2024. godine) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona kojima su propisane odredbe o inspekcijskom nadzoru ("Službeni list Crne Gore", br. 084/24 od 06.09.2024. godine), kojima je propisano da se inspekcijski poslovi, prema oblastima, koje je obavljala Uprava za inspekcijske poslove vrate nadležnim ministarstvima.</p> <p>S tim u vezi, poslovi inspekcije koji se odnose na zaštitu od zračenja sada su sistematizovani u okviru Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera.</p> <p>Nakon usvajanja Kadrovske plana Ministarstva od strane Vlade Crne Gore biće raspisani interni i javni oglasi za sistematizovana mjesta inspektora koji će se baviti zaštitom od zračenja.</p> <p>Razlozi za dosadašnje neuspjele javne oglase se prije svega odnose na nedovoljan broj fizičara na tržištu rada, niskim platama, te nedovoljnom interesovanju za tako odgovoran posao.</p> <p>Imajući u vidu problem s tržištem rada Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je donijetim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u opisu uslova propisalo širi opis uslova, odnosno da je za te</p>

					poslove inspekcije neophodno imati fakultet iz oblasti tehničko - tehnoloških nauka ili fakultet iz oblasti prirodnih nauka ili fakultet iz oblasti poljoprivrednih nauka ili fakultet iz oblasti društvenih nauka.
5.	Njemačka	Član 32	Odjeljak D.5.1 – stranica 32	<p>U Odjeljku D.5.1 tabela 1 navodi popis 34 zatvorena radioaktivna izvora koji se koriste u Crnoj Gori.</p> <p>Kog datuma je navedena aktivnost?</p> <p>Najveće aktivnosti potiču iz jednog radioaktivnog izvora za selen Se-75 i iz jednog sa iridijumom Ir-192.</p> <p>Koliko dugo se koriste ovi izvori zračenja?</p> <p>Ir-192 ima vrijeme poluraspada od 74 dana, a Se-75 vrijeme poluraspada od 120 dana.</p> <p>Šta će se desiti sa ovim izvorima zračenja kod proizvođača?</p> <p>Da li se recikliraju ili se konvencionalno nakon raspada odlažu?</p> <p>Tabela 3 obuhvata jedan izvor Ir-192 zračenja koji se koristi u medicini sa aktivnošću od 93,24 GBq.</p> <p>Zašto ovaj izvor zračenja nije vraćen proizvođaču kao što je gore opisano?</p>	<p>Navedena je maksimalna nominalna aktivnost u trenutku punjenja koju je proizvođač naznačio.</p> <p>Selen 75 (Se75) se mijenja svakih 15-18 mjeseci i koristi se u industrijskoj radiografiji u Crnoj Gori. Što se tiče radioaktivnog izvora iridijuma 192 (Ir192) koristi se u unutrašnjoj radioterapiji (brahiterapiji- HDR) i mijenja se svakih 3-4 mjeseca.</p> <p>Nakon što se promijene, iskorišćeni radioaktivni izvori se vraćaju proizvođačima i samo jednom pošiljka nije uspjela i to zbog bankrota snabdjevača, pa je taj izvor završio u centralnom skladištu radioaktivnog otpada.</p> <p>Odredbama člana 16 Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", broj 58/11) uređeno je da se iskorišćeni zatvoreni radioaktivni izvor ili radioaktivni izvor koji se više ne namjerava koristiti skladišti u skladište radioaktivnog otpada, ukoliko ga nije moguće vratiti dobavljaču.</p> <p>Svi nosioci dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti koji posjeduju izvore jonizujućih zračenja i koji ih za svoje potrebe nabavljaju od dobavljača ili direktno od proizvođača, dužni su da kroz Ugovor o nabavci izvora osiguraju i povratak izvora proizvođaču tog izvora. Na taj način su osigurana i finansijska sredstva koja osiguravaju povratak izvora proizvođaču, tj.</p>

					<p>cijena nabavke uključuje i cijenu povraćaja izvora, što znači da nosioci dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti koji posjeduju izvore jonizujućih zračenja snose troškove njihovih povraćaja. Troškove prevoza, sigurnog i bezbjednog skladištenja iskorišćenih radioaktivnih izvora koji se ne mogu vratiti dobavljaču snosi imalac tih izvora. Osim toga, u taj iznos uračunati su i troškovi odlaganja tog izvora.</p> <p>Šta proizvođač, kasnije, radi sa iskorišćenim radioaktivnim izvorima nije nam poznato.</p>
6.	Njemačka	Član 32	Odjeljak D.5.1 stranica 33	<p>Tabela 3 u odjeljku D.5.1 prikazuje vrste i količine radioaktivnog otpada i zatvorenih radioaktivnih izvora koji se ne koriste.</p> <p>Kolika je zapremina čvrstog radioaktivnog otpada i kako se pakuje?</p>	<p>Iako je naziv tabele „Vrste i količine radioaktivnog otpada i iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora“, u tabeli su predstavljeni iskorišćeni radiokativni izvori, koji još uvijek nijesu deklarirani kao radioaktivni otpad. Ovo posebno iz razloga da bi se iscrpile sve mogućnosti njihovog daljeg upravljanja, kao što je ponovna upotreba i recikliranje ili odlaganje van granica Crne Gore.</p> <p>U zavisnosti od vrste, iskorišćeni zatvoreni radiaktivni izvori pakuju se u olovni kontejner (u kome se nalaze izvori Eu, Cs, koji su bili dio radioaktivnih gromobrana ili industrijskih uređaja) ili u čelična burad koja imaju betonsku zaštitu (kao što su npr. Kompas sa radioaktivnim radijumom 226).</p> <p>Ukupna zapremina radioaktivnih izvora je procijenjena na 6,71m³.</p>
7.	Njemačka	Član 32	Odjeljak D, stranica 32	<p>Crna Gora ima centralno skladište za radioaktivni otpad kojim upravlja CETI. Zadaci operatera su prikupljanje, čuvanje, obrada i skladištenje radioaktivnog otpada.</p>	<p>Zahvaljujemo na vašem interesovanju za dodatne informacije o sprovedenom kondicioniranju radioaktivnih izvora. Kondicioniranje najvažnijeg dijela radioaktivnih izvora izvršeno je 2014. godine. Naime, na zahtjev tadašnjeg Ministarstva</p>

			<p>Molimo da dostavite dodatne informacije o kondicioniranju radioaktivnog otpada u centralnom skladištu.</p> <p>Koja je oprema dostupna za kondicioniranje u skladištu?</p>	<p>održivog razvoja i turizma, a u koordinaciji sa Agencijom za zaštitu životne sredine i D.O.O. "Centar za ekotoksikološka ispitivanja" realizovana je desetodnevna ekspertska misija i podrška nadležnim institucijama od strane Međunarodne agencije za atomsku energiju (MAAE), koji su angažovali renomiranu firmu EKOTEH Dozimetrija D.O.O. iz Hrvatske. U toj aktivnosti zajedno sa kolegama iz D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ kondicionirani su radioaktivni izvori. Tom prilikom, tadašnjem Ministarstvu održivog razvoja i turizma obezbijeđena je MAAE donacija kontejnera od nerđajućeg čelika (12.000 eura), u koji su uskladišteni kondicionirani izvori. Radi se o specijalnom kontejneru za smještanje kondicioniranih iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora, koji je sertifikovan i odobren od strane Međunarodne agencije za atomsku energiju. Cilj misije je bio demontaža i kondicioniranje što većeg broja izvora zračenja – radioaktivnog otpada koji se nalazi u skladištu kao i sticanje iskustva zaposlenih, kako bi se u budućnosti oni mogli uspješno nositi sa sličnim izazovima ukoliko se ukaže prilika za to.</p> <p>Ukupno je kondicionirano 1367 različitih zatvorenih izvora, od čega: 71 radioaktivni gromobran, 27 iskorišćenih radioaktivnih izvora iz industrije, vojske i dr. i 1.269 kalibracionih izvora. Pored toga, važno je naglasiti da su zaposleni u D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ (CETI), čije su radne aktivnosti vezane za skladište radioaktivnog otpada, sticali neophodna znanja i iskustva, kada je u pitanju proces kondicioniranja iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora.</p>
--	--	--	--	--

					<p>Izvršeno kondicioniranje iskorišćenih zatvorenih radioaktivnih izvora predstavlja njihov najveći dio koji se nalazi u skladištu.</p> <p>Paralelno, u periodu 24-26. jun 2014. godine Crna Gora je bila domaćin međuregionalnog trening kursa u Podgorici, koji je bio posvećen upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima, kada je Crna Gora ugostila preko 20 eksperata u ovoj oblasti iz 15 država, od čega se praktični dio prezentovao u skladištu radioaktivnog otpada. Sve ove važne aktivnosti zavrijedile su veliku pažnju Međunarodne agencije za atomsku energiju, bez čije se podrške ne bi ni realizovale. Zbog veoma uspješne realizacije i zbog važnosti samog događaja Crna Gora se po prvi put u istoriji našla na naslovnoj stranici Međunarodne agencije za atomsku energiju i u Specijalnom izdanju Biltrena Međunarodne agencije za atomsku energiju u kojem su prikazane najuspješnije price svijeta.</p> <p>Takođe, za vrijeme realizacije gorepomenutih aktivnosti predstavnici Međunarodne agencije za atomsku energiju (MAAE) snimili su film, koji je bio sastavni dio filma koji se prikazao na Naučnom formu 23-24. septembar 2014. godine u Beču, u okviru 58. Redovnog zasijedanja Generalne konferencije Međunarodne agencije za atomsku energiju. Film je posvećen upravljanju radioaktivnim izvorima, od njegovog nastanka, tj. proizvodnje, do njegove konačne faze, odlaganja. U Crnoj Gori je snimljeno kondicioniranje i skladištenje.</p> <p>Preostalo je da se izvrši kondicioniranje dva industrijska mjerača sa cezijumom i kompasi sa</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>izvorima 226Ra i 90Sr, namjenjeni za kalibraciju. Za njih je potrebno dodatno razmatranje i dogovor sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (MAAE), za koje je Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera poslalo zahtjev u decembru 2024. godine.</p> <p>Što se tiče oprema za kondicioniranje u skladištu se nalazi lična zaštitna oprema, mjerna oprema, kao oprema u kojoj se vrši kondicioniranje kao na primjer (fume hood), olovne ploče, prenosni olovni kontejneri za radioaktivni materijal, olovno staklo, alat koji se koristi za razmontiranje, vađenje i spremanje radioaktivnog izvora u kontejner. Pored toga u Skladištu se nalazi ručni viljuškar (paletar), oprema za prenošenje buradi (kontejnera), naravno ako je potrebno koristi se i kamera za snimanje procesa.</p>
8.	Njemačka	Član 32	Odjeljak D.5.1.1, stranica 34	<p>U Odjeljku D.5.1.1 Izvještaja je navedeno da je samo čvrsti radioaktivni otpad koji ispunjava kriterijume prihvatljivosti za skladište radioaktivnog otpada podoban za skladištenje, a tečni radioaktivni otpad nije namenjen za skladištenje. Kako laboratorije u istraživačkim institucijama ili medicinskim ustanovama upravljaju svojim tečnim otpadom, npr. u nuklearnoj medicini?</p>	<p>U Kliničkom centru Crne Gore, na Institutu za onkologiju, u Centru za nukleranu medicinsku dijagnostiku sprovodi se samo dijagnostika i to sa sa tehnecijumom 99 (Tc99), koji zbog kratkog vremena poluraspada ne pravi tečni otpad koji treba odlagati.</p>
9.	Njemačka	Član 19	Odjeljak E.6.1.2, stranica 47	<p>U odeljku E.6.1.2 Izvještaja opisani su ključni elementi redovne inspekcije skladišnog objekta.</p> <p>U tački 4 navodi se sistem za kontrolu sigurnosti unutar skladišta, uključujući kriterijume prihvatanja otpada.</p> <p>Šta je cilj kontrole kriterijuma prihvatanja otpada? Da li se provjerava usklađenost?</p>	<p>Da, upravo tako. Cilj kontrole prihvatanja otpada služi da se provjeri usklađenost i da li određena vrsta otpada može bezbjedno i sigurno da se uskladišti u Skladištu. Razvijene su procedure i lista preuzimanja, gdje se provjerava da li radioaktivni otpad zadovoljava sve propisane zahtjeve.</p>

10.	Austrija	Član 32.1.4	Odjeljak 3.2, stranica 18	<p>U vašoj preglednoj matrici na strani 18 pominjete nelicenciranu lokaciju sa ostacima avionskih motora koji zahtijevaju dekomisiju (razgradnju). Kakav je detaljan plan dekomisije, kada će početi dekomisija i da li se razmatra smanjenje zapremine otpada? Da li su obračunati troškovi za dekomisiju?</p>	<p>U cilju rješavanja pitanja upravljanja kontaminiranim materijalom (ostaci motora aviona) koji su smješteni u privremenom spremištu na posjedu A.D. „13. jul Plantaže“, u periodu 6-10. novembar 2017. godine realizovana je ekspertska misija koju je podržala Međunarodna agencija za atomsku energiju, koja je bila posvećena izradi plana za dekomisiju privremenog spremišta i centralnog skladišta radioaktivnog otpada, kojim upravlja D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ iz Podgorice. Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je opredijelilo sredstva i sprovelo dodatna ispitivanja, pripremio Projektni zadatak za projekat, na osnovu čega je potrebno u narednom periodu obezbijediti finansijska sredstva za rješenje ovog problema iz Budžeta Crne Gore ili iz donacija.</p> <p>Što se tiče troškova dekomisije napravljena je okvirna procjena troškova neophodnih za dekomisiju, koja je procijenjena na oko 300.000 eura.</p> <p>Dakle, kontinuirano se radi na pronalaženju načina da se upravljanje kontaminiranim radioaktivnim materijalom, koji se nalazi u spremištu na posjedu A.D. „13 jul Plantaže“, izvrši na propisani način, a sve u cilju osiguranja zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine od štetnog uticaja jonizujućih zračenja.</p> <p>Osim toga, ovo pitanje, kao i dekomisija te i sličnih potencijalnih lokacija koje se mogu možda javiti normirane su u okviru novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti.</p> <p>Važno je napomenuti da je Zakonom o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list Crne</p>
-----	----------	----------------	------------------------------	---	---

					<p>Gore", br. 049/24 od 29.05.2024. godine), čija primjena počinje od 1. jula 2027. godine, postignut je značajan napredak u dijelu dekomisije, propisivanjem odredbi koje se odnose na planove dekomisije, a koje nijesu propisane postojećim Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Službeni list Crne Gore“, broj 56/09, 58/09, 40/11, 55/16).</p> <p>Naime, nedavno donijetim Zakonom o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti propisana je obaveza za podnosiocima zahtjeva da prilikom apliciranja za dozvolu, između ostalog, podnesu izrađen Plan dekomisije, koji se izrađuje kao početni i konačni. Propisano je da Početni plan dekomisije, uz angažovanje stručnjaka za zaštitu od jonizujućih zračenja, izrađuju privredna društva, pravna lica i preduzetnici, koji su podnijeli zahtjev za dobijanje licence o probnom skladištenju, licence o probnom odlaganju i investitori objekata u kojima se koriste zatvoreni radioaktivni izvori kategorije 1, 2 i/ili 3 i/ili otvoreni radioaktivni izvori kategorija 4 i/ili 5, objekti u kojima se skladište iskorišćeni radioaktivni izvori, radioaktivni materijal, radioaktivni otpad i nuklearni materijal, kao i objekti u kojima se odlaže radioaktivni otpad i/ili nuklearni materijali. Takođe, Zakonom o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti je propisano da ocjenu Početnog plana dekomisije vrši Agencija za zaštitu životne sredine prilikom izdavanja licenci za obavljanje djelatnosti i/ili aktivnosti i izdavanja saglasnosti za objekte. Osim toga, propisano je da Konačni plan dekomisije izrađuju privredna društva, pravna lica i preduzetnici koji su podnijeli zahtjev za dobijanje licence o trajnom prestanku korišćenja izvora jonizujućih zračenja i objekta u kojem su se izvori koristili, licence o trajnom</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>prestanu skladištenja, licence o trajnom prestanku odlaganja radioaktivnog otpada, kao i licence o dekomisiji, uz angažovanje stručnjaka za zaštitu od jonizujućih zračenja. Ocjenu Konačnog plana dekomisije vrši Agencija za zaštitu životne sredine prilikom izdavanja licenci. Nadalje je propisano da se ovi planovi redovno ažuriraju u rokovima koje odredi Agencija za zaštitu životne sredine.</p> <p>Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je u obavezi da izradi Pravilnik kojim će propisati sadržaj Početnog i Konačnog plana dekomisije.</p> <p>S tim u vezi, nosilac licence za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada biće u obavezi da po početku primjene novog Zakona (1. jul 2027. godine) pribavi licencu za skladištenje radioaktivnog otpada i pri apliciranju podnese izrađen Početni plan dekomisije.</p>
11.	Austrija	Član 32	Odjeljak 3.3, stranica 20	<p>Pominjete Strategiju zaštite od jonizujućih zračenja, radijacionu sigurnost i upravljanje radioaktivnim otpadom i Akcioni plan za implementaciju za 2012-2016, odnosno za 2017-2021. godinu.</p> <p>Možete li detaljnije objasniti zašto nije donijeta nova Strategija i Akcioni plan za period 2022-2026. godina?</p>	<p>U toku je sprovođenje javne nabavke Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za izradu Finalne (ex post) evaluacije Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021. s Akcionim planom za period 2017-2021. godina, koju je Vlada Crne Gore donijela 29. decembra 2016. godine.</p> <p>Cilj evaluacije jeste analiza efekata i uspješnosti sprovođenja navedene strategije. Evaluacijom će se dobiti podaci da li su i do kog stepena definisani ciljevi postignuti, i ako nisu na koji način ih predvidjeti budućim strateškim dokumentom. Zatim, koji su to faktori koji su najviše doprinijeli postizanju ciljeva, i da li rezultat sprovođenja strategije dovodi do unapređenja stanja u ovoj oblasti.</p>

					<p>Rezultate evaluacije koristiće Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera za potrebe izrade sada dva strateška dokumenta i to: Strategije o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti (član 16) i Programa upravljanja radioaktivnim otpadom (član 17) na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list Crne Gore", br. 049/24 od 29.05.2024. godine).</p> <p>Naime, novi Zakon je normirao odredbe za strateška, planska i programska dokumenta, vodeći se obavezama iz pretprijetnih pregovora sa Evropskom komisijom. S tim u vezi, a u cilju usaglašavanja sa pravnom tekovinom Evropske unije, normirane su odredbe koje razdvajaju dokumenta, na način da će biti do 1. jula 2027. godine izrađena Strategija o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti (član 16) i Programa upravljanja radioaktivnim otpadom (član 17).</p> <p>Pored navedenog, važno je napomenuti da je za izradu Programa upravljanja radioaktivnim otpadom neophodno izraditi dokument - Analizu o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom, što će biti osnova za buduće planiranje u ovoj oblasti.</p> <p>S tim u vezi, Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera je krajem decembra 2024. godine pokrenulo postupak sprovođenja javne nabavke za izradu dokumenta „Analiza o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“.</p> <p>Analizom predstavljene najprihvatljivije opcije o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom,</p>
--	--	--	--	--	---

					biće predmet novog Programa upravljanja radioaktivnim otpadom, dok će Odluka o potrebi izrade strateške procjene uticaja na životnu sredinu biti blagovremeno donijeta, u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", br. 80/05, Službeni list CG", br. 73/10, 40/11 i 09/11, 52/16, 84/24).
12.	Austrija	Član 32	Odjeljak 3.3, stranica 21	Za dugoročno upravljanje radioaktivnim otpadom u Crnoj Gori, predviđate izradu „Analize daljeg upravljanja iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“. Ko će sprovesti ovu Studiju? Da li smatrate da je odlaganje realna opcija za nacionalno rješenje?	<p>U toku je postupak sprovođenja javne nabavke za izradu dokumenta – „Analiza o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“ Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera koji je raspisan krajem decembra 2024. godine u skladu s Planom javnih nabavki Ministarstva za 2024. godinu. Nakon sprovedenog postupka, a u skladu s Projektnim zadatkom i datim uslovima izabraće se privredni subjekt u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19, 003/23, 011/23, 084/24).</p> <p>Dokument „Analiza o daljem upravljanju iskorišćenim zatvorenim radioaktivnim izvorima i radioaktivnim otpadom“ će ponuditi sve opcije, a prije izradene Analize nije zahvalno izjašnjavati se po pitanju odlaganja, kao rješenja.</p>
13.	Austrija	Član 25	Odjeljak 7.5, stranica 66	U vašem izveštaju se pominje da je JRODOS, sistem za podršku odlučivanju u realnom vremenu za pripremu i reagovanje na radiološke i nuklearne vanredne situacije, uspostavljen u periodu 2020-2023. godine. Da li je JRODOS uspješno implementiran u Crnoj Gori, i ako jeste, koji su izazovi ili ograničenja identifikovani tokom njegove upotrebe.	JRODOS sistem za podršku odlučivanju u realnom vremenu za pripremu i reagovanje na radiološke i nuklearne vanredne situacije je uspješno implementiran u Crnoj Gori u periodu od 2020. do 2023. godine. Njegova implementacija je sprovedena u okviru obaveza Crne Gore prema Pregovaračkom poglavlju 15 – Energetika, podoblast Nuklearna energija, nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja, kao i u skladu sa zahtjevima Ugovora o EURATOM-u (članovi 35, 36 i 38). Sistem je postavljen uz podršku Evropske komisije, a njegovo funkcionisanje

					<p>koordinira tim sastavljen od pet ključnih institucija: Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) – Direktorat za zaštitu i spašavanje, Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Agencija za zaštitu životne sredine, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ (CETI).</p> <p>Identifikovani izazovi i ograničenja tokom upotrebe JRODOS Sistema:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Održavanje sistema i infrastrukture: Potrebno je kontinuirano ulaganje u održavanje hardverske i softverske komponente sistema kako bi ostao funkcionalan i pouzdan. 2. Obuka i kapacitet ljudskih resursa: Neophodno je osigurati stalnu edukaciju i usavršavanje stručnjaka za rad sa JRODOS platformom. 3. Testiranje i vježbe: Organizacija redovnih nacionalnih i međunarodnih vježbi za testiranje funkcionalnosti sistema. 4. Finansijska održivost: Osiguranje adekvatnog finansiranja za dugoročnu održivost sistema predstavlja izazov nakon završetka inicijalnog projekta Uprkos izazovima, JRODOS sistem kroz formiranje JRODOS tima je postao integralni dio Nacionalnog plana zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih nesreća, koji je usvojila Vlada Crne Gore 10. novembra 2022. godine, čime se značajno unaprijedila sposobnost Crne Gore za reagovanje u vanrednim situacijama.
--	--	--	--	--	--

					Dakle, oformljena je međuinstitucionalna radna grupa koja se time bavi, ali se održivost njenog rada dovodi u pitanje zbog nedostatka finansijskih sredstava.
14.	Austrija	Član 17	Odjeljak 9.2, stranica 80	U izveštaju se navodi: „Sprovedena je javna rasprava u cilju unapređenja javnog angažovanja u proces donošenja odluke o nacrtu dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada“. Koji su ključni ishodi i odluke koje su proizašle iz javnih rasprava održanih u Podgorici i Nikšiću i kako su one ugrađene u konačne politike ili strategije?	<p>Nakon objavljivanja unaprijeđenih pravilnika, koji uređuju pitanje upravljanja radioaktivnim otpadom, iskorišćenim radioaktivnim izvorima, te pitanja koja se odnose na spremište i skladište radioaktivnog otpada, pripremljena je dokumentacija od strane podnosioca zahtjeva koja je predata u procesu izdavanja dozvole. Nakon predate dokumentacije i njenog pregleda od strane Agencije za zaštitu životne sredine održana je javna rasprava o nacrtu dozvole upravljanja skladištem radioaktivnog otpada, iako ista nije bila propisana Zakonom, kao obavezna. Cilj održavanja javne rasprava o nacrtu dozvole za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada je bilo direktno učešće javnosti u donošenju odluka, kao i upoznavanje cjelokupne javnosti Crne Gore o ovom važnom pitanju. Javna rasprava je sprovedena u Podgorici u organizaciji Arhus centra Podgorica i Nikšić, uz podršku Misije Organizacije za Evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) u Crnoj Gori. Javnoj raspravi su prisustvovali predstavnici tadašnjeg Ministarstva održivog razvoja i turizma u svojstvu vlasnika skladišta, OEBS Misije u Crnoj Gori, Ministarstva nauke, D.O.O. „CETI“, Agencije za zaštitu životne sredine, NVO „Green home“, Ekološkog pokreta „Ozon“, polaznici „Škole ekološkog aktivizma“ i predstavnici medija.</p> <p>Građane, medije i nevladine organizacije je interesovalo šta će se skladištiti u skladištu radioaktivnog otpada, da li su očekivana količina i zapremina iskorišćenih radioaktivnih izvora opasni po zdravlje zaposlenih u objektima u</p>

					<p>okolini skladišta i po životnu sredinu, da li će se sprovesti redovni monitoring životne sredine i sl. Sve navedeno je pojašnjeno od strane stručnih lica Agencije za zaštitu životne sredine i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“. Nakon stručnog pojašnjenja, građani su prihvatili da je dobro što će se pitanje upravljanja radioaktivnim otpadom i iskorišćenim radioaktivnim izvorima urediti na adekvatan način.</p> <p>Dozvola za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada izdata je 13. juna 2012. godine. Prethodno, u septembru 2011. godine a uz podršku Evropske komisije, kroz IPA 2009 projekat „Upravljanje zatvorenim radioaktivnim izvorima uključujući radioaktivne gromobrane i jačanje efektivnosti regulatorne infrastrukture u oblasti zaštite od zračenja u Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i na Kosovu (po Rezoluciji Savjeta bezbjednosti UN 1244)“ izrađena je prva Strategija zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2012-2016. godina, koja je obuhvatila pitanja upravljanja radioaktivnim otpadom. Ista je kasnije unaprijeđena Strategijom za period 2017-2021. godina, između ostalog, dodatkom za iskorišćene radioaktivne izvore i odlaganje radioaktivnog otpada, što ranije nije bio slučaj.</p>
15.	Austrija	Planirane aktivnosti	Odjeljak K, stranica 98	<p>Vaš napredak u upravljanju radioaktivnim otpadom je dobro dokumentovan.</p> <p>Čestitamo vam takođe i na usvajanju novog Zakona. Primjena Zakona i podzakonskih akata biće jedan od najvećih izazova za vašu državu u narednim godinama!</p>	<p>Crna Gora koristi priliku da se zahvali Austriji na komentaru povodom upravljanja radioaktivnim otpadom i povodom donošenja novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti.</p> <p>Dijelimo mišljenje da će primjena novog Zakona i podzakonskih akata, koji će biti donijeti na osnovu Zakona, biti jedan od najvećih izazova u narednim godinama. Međutim, isto tako</p>

					vjerujemo da ćemo ojačanim administrativnim i tehničkim kapacitetima sve izazove pretvoriti u mogućnosti.
16.	Hrvatska	Član 3	Odjeljak C, stranica 30	U izveštaju se navodi da bi prema rezultatima monitoringa trebalo sprovesti adekvatnu zaštitu stanovništva od uticaja NORM-a. Međutim, da li postoje ikakva razmatranja u vezi sa zaštitom životne sredine, s obzirom da se ostaci NORM-a obično proizvode u velikim količinama i da se ne nalaze nužno u blizini naseljenih mesta?	Što se tiče pravnog okvira, odredbama člana 31 postojećeg Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Službeni list Crne Gore“, br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16, 84/24) uređeno da je pravno lice ili preduzetnik kome u tehničko-tehnološkom postupku proizvodnje dolazi do povećanja koncentracije prirodnih radionuklida iznad propisanih granica dužno da o tome vodi evidenciju koju dostavlja jednom godišnje Agenciji za zaštitu životne sredine. Agencija za zaštitu životne sredine je dužna da, na osnovu dostavljene evidencije procijeni stepen ugroženosti zdravlja i života ljudi i životne sredine i naloži sprovođenje dodatnih mjera zaštite od jonizujućeg zračenja. Takođe, Pravilnikom o granicama radioaktivne kontaminacije životne sredine i načinu sprovođenja dekontaminacije („Službeni list SRJ“, br. 9/99) definisane su granice sadržaja radionuklida u građevinskom materijalu i onog građevinskog materijala koji sadrži NORM, odnosno za čiju proizvodnju se NORM koristi kao jedna od gradivnih komponenti. U Strategiji zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom s Akcionim planom naglašene su odredbe iz direktiva Evropske unije i standarda Međunarodne agencije za atomsku energiju kao ciljevi koje treba realizovati u petogodišnjem periodu. S tim u vezi, Strategija naglašava obavezu iz Direktive Savjeta Evrope Direktiva 59/2013 da se identifikuju tipovi industrijskih aktivnosti koje uključuju mogućnost produkcije NORM-a, kao i da će uzeti u obzir zaštitu zaposlenih lica i stanovništva od jonizujućeg zračenja koje potiče od NORM-a. Ista preporuka

					<p>data je i u stanardu GSR Dio 3 - Zaštita od zračenja i sigurnost izvora jonizujućih zračenja - osnovni međunarodni sigurnosni standardi MAAE.</p> <p>Direktiva 59/2013 takođe, u prilogu VI jasno definiše sve industrijske sektore u kojima je moguća primjena radioaktivnih materijala, uključujući istraživanja i relevantne sekundarne postupke. Za Crnu Goru su od navedenih relevantne samo neke i to: istraživanje ugljovodnika (nafte i gasa), proizvodnja primarnog željeza i proizvodnja energije u termoelektrani. Dalje, Strategija opisuje da sve aktivnosti u Crnoj Gori koje za rezultat imaju proizvodnju NORM-a treba da budu adekvatno regulatorno tretirane, što znači da pravna lica koja te aktivnosti realizuju treba da sprovedu monitoring životne sredine prije, u toku i nakon sprovođenja aktivnosti i monitoring produkovanog NORM-a i da o tome obavijeste Agenciju za zaštitu životne sredine. Potreba za ličnom dozimetrijom zaposlenih se procjenjuje na osnovu aktivnosti produkovanog NORM-a. Shodno rezultatima navedenih monitoringa treba da se sprovodi adekvatna zaštita stanovništva od uticaja NORM-a.</p> <p>Vodeći se ovim smjericama datih u Strategiji ova pitanja su detaljno normirana u novom Zakonu o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti.</p>
--	--	--	--	--	---

17.	Hrvatska	Član 23	Odjeljak F, stranica 56	<p>Koji se međunarodni standardi primenjuju za Program osiguranja kvaliteta za sistem upravljanja radioaktivnim otpadom u CETI?</p> <p>Da li postoji zahtjev za akreditaciju u skladu sa ISO standardima, pored usklađenosti sa regulatornim zahtjevima?</p>	<p>D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“ (CETI) je operater Skladišta radioaktivnog otpada i ujedno nacionalna referetna laboratorija. Osim toga, CETI je Laboratorija koja je ovlašćena i akreditovana (od strane Akreditacionog tijela Crne Gore – ATCG) za poslove koji se odnose na zaštitu od jonizujućih zračenja i laboratorijska (kao i terenska) ispitivanja radioaktivnog zračenja i radionuklida. Kao institucija koja je tehnički servis (TSO) za Agenciju za zaštitu životne sredine (dozvola, monitoring radioaktivnosti) i Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (propisi i inspekcija) mora da zadovolji sve zahtjeve standarda MEST EN ISO 17025:2018 Opšti zahtjevi za kompetentnost laboratorija za ispitivanje i laboratorija za etaloniranje, a koji su i propisani Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti (član 32).</p>
18.	Južnoafrička Republika	Član 19	Odjeljak E	<p>Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti usvojen je 17. maja 2024. godine, ali će stupiti na snagu 1. jula 2027. godine. Ovo ostavlja trogodišnji nedostatak do stupanja na snagu odredbi zakona.</p> <p>Kako je trenutno regulisana zaštita od jonizujućih zračenja?</p>	<p>Oblast zaštite od jonizujućih zračenja, radijaciona i nuklearna sigurnost i bezbjednost normativno je uređena Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore”, br. 56/09, 58/09, 40/11, 55/16). Ovim zakonom uređuje se zaštita života i zdravlja ljudi i zaštita životne sredine od štetnog djelovanja jonizujućeg zračenja, obavljanje radijacione djelatnosti, promet izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnih materijala, upravljanje radioaktivnim otpadom, postupanje u slučaju radijacionog udesa, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu od jonizujućih zračenja i radijacionu sigurnost. Zakonom je zabranjena izgradnja nuklearnih elektrana, postrojenja za proizvodnju nuklearnog goriva i postrojenja za obradu istrošenog nuklearnog goriva, zatim zabranjuje se i uvoz, upotreba i posjedovanje radioaktivnih izvora koji će završiti vijek trajanja kao visoko radioaktivan</p>

					<p>otpad. Takođe, Zakon zabranjuje istraživanje i druge djelatnosti radi korišćenja nuklearnog oružja, uvoz radioaktivnog otpada inostranog porijekla, ugradnju novih radioaktivnih gromobrana, ugradnju detektora dima koji imaju izvor jonizujućeg zračenja u gasovitom stanju ili izvor jonizujućeg zračenja čiji je produkt raspada u gasovitom stanju i dodavanje radioaktivnih materijala u prehrambene i druge proizvode. Zakon definiše i osnovne principe u obavljanju radijacione djelatnosti: opravdanost primjene, optimizaciju zaštite od jonizujućeg zračenja i ograničenja pojedinačnih izlaganja. Zakon definiše potrebu za donošenjem Strategije o zaštiti od jonizujućeg zračenja, radijacionoj sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom s Akcionim planom za njenu realizaciju (član 6), nadležnosti Agencije za zaštitu životne sredine, utvrđuje mjere zaštite od jonizujućeg zračenja i definiše praćenje stanja radioaktivnosti životne sredine, izvještavanje, potrebna mjerenja, kao i granice izlaganja, radne uslove za profesionalno izložena lica, lica na školovanju i istraživačkom radu i dodatne programe obuke. U zakonu je definisano posebno poglavlje o uslovima za obavljanje djelatnosti, vođenje evidencije, kontrole kvaliteta i dekontaminaciju.</p> <p>Na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti u Crnoj Gori se primjenjuje sedamnaest (17) podzakonskih akata. Lista podzakonskih akata data je u Aneksu 1 Petog nacionalnog izvještaja.</p> <p>Do donošenja novih propisa na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti koji je usvojen 17. maja 2024. godine, primjenjivaće se podzakonski akti donešeni na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj</p>
--	--	--	--	--	--

					sigurnosti iz 2009. i Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja ("Službeni list SRJ", broj 46/96).
19.	Južnoafrička Republika	Uopšteno	Odjeljak A	U stavu je napisano da „Troškove prevoza i bezbjednog skladištenja iskorišćenih radioaktivnih izvora koji se ne mogu vratiti dobavljaču, snosi vlasnik ovih izvora. Štaviše, ovaj iznos uključuje i troškove odlaganja tog izvora.” Često dobavljači/nabavljači zatvaraju svoje poslove tokom godina, pa nas zanima kako Crna Gora obezbjeđuje da će budući troškovi za odlaganje izvora biti naplaćeni?	<p>Nakon što se potroše i promijene novim izvorom, iskorišćeni radioaktivni izvori se vraćaju proizvođačima i samo jednom pošiljka nije uspjela i to zbog bankrota snabdjevača, pa je taj izvor završio u centralnom skladištu radioaktivnog otpada.</p> <p>Odredbama člana 16 Pravilnika o načinu sakupljanja, čuvanja, obrade i skladištenja radioaktivnog otpada ("Službeni list Crne Gore", broj 58/11) uređeno je da se iskorišćeni zatvoreni radioaktivni izvor ili radioaktivni izvor koji se više ne namjerava koristiti skladišti u skladište radioaktivnog otpada, ukoliko ga nije moguće vratiti dobavljaču.</p> <p>Svi nosioci dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti koji posjeduju izvore jonizujućih zračenja i koji ih za svoje potrebe nabavljaju od dobavljača ili direktno od proizvođača, dužni su da kroz Ugovor o nabavci izvora osiguraju i povratak izvora proizvođaču tog izvora. Na taj način su osigurana i finansijska sredstva koja osiguravaju povratak izvora proizvođaču, tj. cijena nabavke uključuje i cijenu povraćaja izvora, što znači da nosioci dozvole za obavljanje radijacione djelatnosti koji posjeduju izvore jonizujućih zračenja snose troškove njihovih povraćaja. Troškove prevoza, sigurnog i bezbjednog skladištenja iskorišćenih radioaktivnih izvora koji se ne mogu vratiti dobavljaču snosi imalac tih izvora. Osim toga, u taj iznos uračunati su i troškovi odlaganja tog izvora.</p>

20.	Sjedinjene Američke Države	Uopšteno	Odjeljak A, stranica 15	<p>„Novousvojeni Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti po prvi put je regulisao odredbe kojima se reguliše dozvola za izvoz i tranzit radioaktivnog otpada i istrošenog goriva.“</p> <p>Kakav praktičan efekat ima dozvoljavanje izvoza radioaktivnog otpada na povezane agencije?</p>	<p>Imajući u vidu član 27 Zajedničke Konvencije (Prekogranično kretanje), zatim Direktivu Savjeta 2006/117/EURATOM od 20. novembra 2006. godina o nadzoru i kontroli pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenog goriva, kao i Odluku Evropske Komisije od 2008/312 5. marta 2008. godine o utvrđivanju standardnog dokumenta za nadzor i kontrolu pošiljaka radioaktivnog otpada i istrošenog goriva na koji upućuje Direktiva Savjeta 2006/117/EURATOM, posebnim poglavljem definisane su prekogranične pošiljke radioaktivnog otpada i istrošenog goriva u okviru novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list Crne Gore", br. 049/24 od 29.05.2024. godine).</p> <p>Ono što je uređeno po prvi put jesu uslovi za prekogranične pošiljke, odnosno uslovi za izvoz ili tranzit radioaktivnog otpada ili tranzit istrošenog goriva, za koje se izdaju odobrenja na propisanom standardizovanom formularu, po kojem se ponašaju sve učesnice u pošiljci. Takođe se uređuje i postupanje u slučaju neuspjele pošiljke, način dobijanja saglasnosti i razmjena informacija među državama učesnicama u pošiljci, kao i način izvještavanja Evropske komisije o pošiljkama. Osim navedenog, propisuju se uslovi pod kojima se radioaktivni otpad šalje na preradu ili ponovnu preradu ili odlaganje. Definisana su izuzeća od primjene odredbi za prekogranične pošiljke radioaktivnog otpada i/ili istrošenog goriva. Takođe, normama su utvrđene zabrane izvoza radioaktivnog otpada kojima se propisuje da je zabranjen izvoza radioaktivnog otpada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čije je odredište južnije od 60° južne geografske širine;
-----	----------------------------	----------	-------------------------	---	---

				<ul style="list-style-type: none"> - u državu potpisnicu Sporazuma o partnerstvu između članica afričkih, karipskih i pacifičkih grupa država i Evropske unije i njenih država članica (Sporazum AKP–EU iz Cotonoua), a koja nije država članica Evropske unije; (ova zabrana se ne odnosi na pošiljke radioaktivnog otpada za preradu i ponovnu preradu ili odlaganje) ili - u drugu državu koja na osnovu mišljenja Agencije za zaštitu životne sredine nema administrativnih i tehničkih mogućnosti i regulatornu strukturu za sigurno upravljanje radioaktivnim otpadom ili istrošenim gorivom, u skladu sa Zajedničkom konvencijom o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom, pri čemu se uzimaju u obzir sve relevantne informacije iz drugih država članica, o čemu organ uprave u saradnji sa inspektorom za zaštitu od jonizujućih zračenja sačinjava zabilješku i obavještava Evropsku komisiju i Savjetodavni odbor. <p>Propisano je da Agencija za zaštitu životne sredine daje mišljenje na osnovu kriterijuma Evropske komisije za izvoz radioaktivnog otpada i istrošenog goriva u druge zemlje.</p> <p>Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti propisuje da jedino nosilac licence o skladištenju ili licence o odlaganju može poslati radioaktivni otpad na preradu ili ponovnu preradu i isti je dužan da radioaktivni otpad koji se šalje na preradu ili ponovnu preradu u državu članicu Evropske unije ili državu koja nije država članica Evropske unije, prihvati nazad i preduzme sve neophodne mjere sigurnosti i bezbjednosti. To pravno lice je ujedno krajnje odgovorno za</p>
--	--	--	--	--

					<p>sigurno i odgovorno skladištenje otpada, uključujući i otpad koji nastaje kao nusproizvod prerade ili ponovne prerade.</p> <p>Zakon takođe propisuje da se radioaktivni otpad nastao u Crnoj Gori može odlagati u državi članici Evropske unije ili u državi koja nije država članica Evropske unije, na osnovu zaključenog Sporazuma o korišćenju odlagališta radioaktivnog otpada te države.</p> <p>Nadalje, propisano je da Agencija za zaštitu životne sredine, prije slanja radioaktivnog otpada u državu koja nije članica Evropske unije, obavještava Evropsku komisiju o sadržaju Sporazuma koji se može potpisati samo ako je država sa kojom je zaključen Sporazum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - potpisala Sporazum sa Evropskom unijom koji obuhvata odlaganje radioaktivnog otpada ili je strana ugovornica Zajedničke konvencije o sigurnosti upravljanja istrošenim gorivom i sigurnosti upravljanja radioaktivnim otpadom; - donijela Program upravljanja radioaktivnim otpadom, uključujući odlaganje koji za cilj ima visok nivo sigurnosti; i - ako je za postrojenje za odlaganje radioaktivnog otpada izdata licenca. <p>Dalje, propisuje se povraćaj neodobrenih pošiljki. Naime, nosilac licence o skladištenju ili licence o odlaganju dužan je da radioaktivni otpad vrati u Crnu Goru ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pošiljka nije odobrena u skladu sa ovim zakonom, ili
--	--	--	--	--	--

					<ul style="list-style-type: none">- radioaktivno kontaminirani otpad ili materijal koji sadrži radioaktivni izvor nije prijavio kao radioaktivni otpad. <p>Zakonom se takođe utvrđuju i uslovi za izdavanje odobrenja i različitih saglasnosti država koje učestvuju u pošiljci radioaktivnog otpada i/ili istrošenog goriva.</p>
--	--	--	--	--	---